

AZ ÉSZLELT AGRESSZIÓ NEMI KÜLÖNBSÉGEI

Kovács Fanni Mercédesz¹

¹ SZTE BTK Pszichológiai Intézet, kovacsfanni020@gmail.com

Kutatásom kérdése az volt, hogy van-e kapcsolat az agresszió megítélése és az elkövető neme között. Az online vizsgálatban összesen 237 fő, fiatal felnőtt vett részt (átlag életkor: 22,30 év, (SD = 2,67), 118 férfi/119 nő). A kutatásban Chandler és munkatársai (2010) által létrehozott kérdőív magyarra fordított és kibővített változatát alkalmaztam, melynek során különböző nemű agresszor relációs, illetve fizikai agresszióit tartalmazó szituációkat kellett értékelni. Az eredeti kérdőívben a szituációk esetében vagy nő vagy férfi volt az elkövető. Ezt egészítettem ki egy olyan feltétellel, amikor nem derült ki az elkövető neme (semleges helyzet), és a kérdezettnek el kell döntenie, hogy milyen valószínűséggel lehetett nő vagy férfi az elkövető. Az eredmények szerint a relációs agresszió esetében nem befolyásolta az agresszor neme az elfogadhatóságot, és az agresszió mértékének megítélését, valamint az elkövetőt ugyanakkora valószínűséggel feltételezték nőnek és férfinak. Azonban a válaszadók magasabb „meglepettség” értéket mutattak, ha a relációs agressziót férfi követte el, mintha nő. A fizikai agresszió súlyosságának megítélését sem befolyásolta az elkövető neme, ugyanakkor semleges helyzetben az elkövetőt nagyobb valószínűséggel feltételezték férfinak. A résztvevők neme szintén befolyásolta a fizikai agresszió értékelését, de a relációs agresszió megítélését nem. Eredményeim alapján az agresszió megítélését agresszió típusától függően befolyásolhatja a nemi sztereotípa, illetve a kitöltők neme adott változók esetében.

Kulcsszavak: észlelt agresszió, indirekt agresszió, fizikai agresszió, nemi sztereotípa, nemi különbségek

Agressziónak az a viselkedés tekinthető, amikor valaki szándékosan kárt okoz egy másik személynek vagy önmagának (Baron, 1977; Berkowitz, 1964). Felmerül a kérdés, hogy az agresszív viselkedés észlelését miképpen befolyásolja az elkövető neme és az agresszió típusa? Az agresszió több típusát is meghatározták, köztük a fizikai agressziót és a verbális agressziót (Buss, 1963). Az agresszió ezen felül még lehet direkt, illetve indirekt. A direkt agresszió esetében az agresszor személye, illetve az ártani akarás szándéka és annak következményei egyértelműek, míg az indirekt agresszió esetében nem (Buss, 1963). Az indirekt agresszió a háttérben történő, kevesebb költséggel járó, kifinomultabb típusa az agresszióknak (Björkqvist, 1994; Lagerspetz et al., 1988).

Archer és Coyne (2005) a relációs agressziót az indirekt agresszió formáinak tekintik. A két fogalom- indirekt és relációs agresszió- bár nagyon hasonló, aspektusaikban különböznek egymástól. Közös bennük, hogy a nők körében gyakoribb, valamint, hogy manipulatív viselkedések tartoznak ide (Archer & Coyne, 2005). Az indirekt agresszió mindig magába foglal egy harmadik felet például egy olyan személyt, aki terjeszti a pletykát (Lagerspetz et al., 1988). A relációs agresszió pedig úgy definiálható, mint a másik manipuláción keresztül történő szándékos megsértése, valamint kár okozása a személy kortárs kapcsolataiban (Crick & Grotpeter, 1995; Ingram, 2014).

Az agresszió előfordulásának a gyakoriságát személyiségen belüli jellemzők, vonások előrejelezhetik (Bettencourt et al., 2006). Kutatások feltételezik (García-Sancho et al., 2017; Jiang et al., 2022) az Ötfaktoros modellel (McCrae & Costa, 1999) való kapcsolatát, azon belül a barátságossággal és neuroticizmussal. A barátságossággal negatív összefüggést mutat a fizikai, verbális és indirekt agresszió (García-Sancho et al., 2017), ami arra utal, hogy a kevésbé barátságos személyek bizalmatlanok az interperszonális reakciókban, melyen során hajlamosak inkább a negatív ingerekre figyelni (Barlett & Anderson, 2012; García-Sancho et al., 2017). A neuroticizmussal pozitív kapcsolatot mutat az elébb említett mindhárom agresszió típus, amely szerint feltételezhetően az érzelmileg instabil személyek nagyobb valószínűséggel alkalmaznak fizikai, verbális vagy indirekt agressziót (García-Sancho et al., 2017).

Nemek közötti különbség is megfigyelhető. Az agressziót gyakoribbnak tartják férfiak körében, ezen belül is a fizikait (Eagly & Steffen, 1986), míg a nők esetében az indirekt és relációs agressziót (Archer & Coyne, 2005), emiatt felmerül a kérdés, hogy az agresszió típusa és az agresszor neme hogyan befolyásolja az agresszív viselkedés felett alkotott ítéletünket? Az e mögött megbúvó folyamatokra adhat magyarázatot a társas megismerés elmélete (Fiske & Taylor, 1991). A társas helyzetek és személyek észlelését befolyásolják a helyzettől kapcsolatos aktív tudásunk, feltevéseink, elvárásaink, sémáink (Rojahn & Pettigrew, 1998) különösen akkor, ha kevés információnk van vagy nem egyértelmű a helyzet (Fiske & Taylor, 1991; Smith et al., 2016). Ilyenkor a sémák a velük konzisztens információkra irányítja a figyelmünket (Bodenhausen, 1988), illetve azokra jobban emlékszünk idői nyomás, kognitív kapacitás hiánya esetében is (Rojahn & Pettigrew, 1998). Ha az észlelés körülményei adottak, akkor sémával inkonzisztens információkra is ugyanúgy emlékszünk, illetve

feldolgozzuk azokat (Fiske & Taylor, 1991). Ezt a hatást azonban befolyásolja a séma és az inkonzisztens információ erőssége is. E szerint minél erősebb a séma, annál inkonzisztensebbnek kell lennie az információnak, hogy feldolgozzuk azt (Schützwohl, 1998). A társas sémák egyik fontos megnyilvánulása a sztereotípiák (Fiske, 2006). A sztereotípiákon belül a kutatások kiemelt figyelmet szentelnek a nemi sztereotípiák vizsgálatára, illetve a nemi sztereotípiák és az agresszió kapcsolatára (Eagly & Steffen, 1986). A hagyományos nemi sztereotípiák konfliktusok esetében a férfiaknál az agresszivitást, erőszakosságot, míg a nők esetében az asszertivitást, törekvényt, közösségben betöltött szerepet hangsúlyozza (Eagly & Steffen, 1986). Ezeket a nemi alapon kialakult sémákat, sztereotípiákat több elmélet is magyarázza, amik úgy tűnik nem veszítettek erősségükből az évek alatt (Haines et al., 2016), az ítéletalkotásunkra gyakorolt hatásukat ugyanakkor moderálhatja az életkor (Radvansky et al., 2010).

Evolúciós megközelítés szerint a vadászat, a mezőgazdasági munkák, illetve háborús helyzet nagy mértékben igényelte a sebességet, illetve a fizikai erősséget, emiatt ezekben a feladatokban a férfiak bizonyultak sikeresebbnek (Harris, 1993; Murdock & Provost, 1973). A fizikai adottságaikból adódóan a férfiak számára a fizikai agresszió a társas versengés eszköze a közösségben elfoglalt szerep, státusz, pozíció megszerzéséért, illetve a párválasztás során folytatott vetélkedéséért. Ez úgy tűnik kultúrától független jelenség, mert bár kultúrák között lehet különbség (Ramírez et al., 2001), számos kultúrában megfigyelhető, hogy a férfiak hajlamosabbak többször fizikai agresszióhoz nyúlni, illetve olyan agressziót elkövetni, aminek súlyos következménye van (Fry, 1998).

Testi adottságaikból adódóan a nők az indirekt, verbális agressziót alkalmazzák a párválasztásban folytatott vetélkedésben, illetve társas kapcsolataikban (Björkqvist, 1994; Buss & Shackelford, 1997; Card et al., 2008). Ez úgy tűnik számos kultúrában megfigyelhető (Österman et al., 1998). Burbank (1987) 137 különböző kulturális közösségben végzett kutatásokat elemezve a verbális agresszió gyakoriságát állapítja meg nők esetében. A fizikai agressziót is alkalmazzák a nők, viszont az esetek többségében a verbális agressziót, amit Österman és munkatársai (1998) igazolnak mivel finn, lengyel, izraeli, olasz lány gyermekeknél magasabb mértékű indirekt agressziót figyelték meg.

Magyarázatul szolgálhat még Eagly és munkatársai (2000) társas szerep elmélete is, ami a társas lét oldaláról közelíti meg a nemi különbségeket (Kozma & Kocsor, 2018). Az elmélet szerint a férfiak és nők között megfigyelhető viselkedésszerű és személyiségbeli különbségeket az okozza, hogy az eltérő társas szerepeket különböző arányban töltik be férfiak és nők. A nemek között tapasztalható viselkedésszerű eltérések, mint az agresszió esetében is, a társas lét hatására jelennek meg. Egy társas kategóriához meghatározott nézetek és elvárások tartoznak arra vonatkozóan, hogy egy adott társas kategóriába tartozó személynek hogyan kell viselkednie (Biddle, 1979; Sarbin & Allen, 1968; Staines, 1986). Ilyen társas kategória a nem, amihez társas szerepeket társítunk, ami pedig a nemi szerepeket határozza meg előíró és leíró normákon keresztül (Cialdini & Trost, 1998). A társadalom különböző normákat ír elő a nemek számára. Az előíró normák normatív befolyásolást gyakorolva az egyén viselkedésére, az

individuum igazodik a csoportnormákhoz, hogy a csoport jóváhagyását, megerősítését, elismerését elnyerje (Deutsch & Gerard, 1955; Eagly et al., 2000; Fishbein & Ajzen, 1975). E folyamat okozza a nemek eltérő viselkedését, hiszen a szülők és a környezet reakcióin keresztül mást tanulnak meg a fiúk és a lányok a szocializáció során. Míg fiúk esetében az agresszió bizonyos szintje elfogadott, mert a férfi nemi szerep részének tartjuk, addig a lányok azt tapasztalhatják meg, hogy tőlük az ellenkezőjét várják el (Kozma & Kocsor, 2018).

A nemi sztereotípiák hatása az ítéletalkotásban sokszor megjelenik, így befolyásolhatják az agresszor viselkedésének megítélését és az észlelt agresszió mértékét is a nemtől, valamint agresszió típusától függően (Richardson & Green, 1999). A fenyegetettség elmélet szerint az agresszív viselkedést az észlelt vagy aktuális fenyegetés határozza meg, és a férfiak hajlamosabbak az ingereket fenyegetésnek észlelni és agresszívan reagálni rájuk (Richardson et al., 1986; Richardson & Green, 1999; Taylor & Epstein, 1967), ami azt sugallja, hogy az agresszió típusától függetlenül, összességében agresszívakban viselkednek (Richardson & Green, 1999). A szociális szankció elmélet a társas szerep elméletére építve feltételezi (Eagly & Steffen, 1986), hogy a direkt agressziót a nők esetében kevésbé tolerálja a társadalom elsősorban társas szerepük miatt, valamint, hogy az indirekt agressziót a két nem hasonló mértékben használja (Richardson & Green, 1999). Lehetséges magyarázat erre, hogy az életkor előrehaladtával a fiúk is inkább az agresszió indirekt formáit kezdik el használni, mivel a társadalom a direkt agressziót elítéli (Richardson & Green, 1999).

Richardson és Green (1999) eredményei mindkét elméletet megerősítették. Az indirekt agresszió esetében nem mutatkozott nemi különbség, a két nem ugyanakkora gyakoriságot mutatott, egyedül a direkt agresszió esetében volt a férfiaknál nagyobb gyakoriság. Card és munkatársai (2008) tovább árnyalják a képet-a két nem között az indirekt agresszió használatában triviális nemi különbség állapítható meg a lányok javára (Card et al., 2008; Giles & Heyman, 2005), kivéve a fiatal korban, 11-17 éves kor között, amikor az indirekt agresszió gyakoribb lányok esetében (Archer, 2004; Björkqvist et al., 1992; Österman et al., 1998). A valódi eredményektől függetlenül a szülők, tanárok, kortársak hajlamosabbak intenzívebbnek észlelni a lányok indirekt agresszióját (Giles & Heyman, 2005). Már 3-5 éves korú gyermekek nagyobb valószínűséggel társítják a relációs agressziót a lányokhoz, a fizikai agressziót pedig a fiúkhöz, később ezen sémák mentén észlelik és értékelik a társas helyzeteket (Giles & Heyman, 2005). Ezeket a megállapításokat megerősítik Chandler és munkatársai (2010), mivel kutatásukban nem befolyásolta a relációs agresszió megítélését az agresszor neme, valamint agresszió típusától függetlenül a nő nemű agresszor viselkedését agresszívaknak ítélték meg.

A férfiakhoz elsősorban a direkt agressziót társítjuk (Richardson & Green, 1999), ezért észlelhetjük agresszívaknak a férfi agresszort direkt agresszió esetében (Björkqvist, 2018). Kutatásokban is igazolták, hogy a vizsgálati személyek kevésbé találták elfogadhatónak, ha egy fiú megütött egy lányt ahhoz képest, ha egy lány ütött meg egy fiút (Harris, 1995) illetve direkt, fizikai agresszió esetében a férfi elkövető viselkedését agresszívaknak ítélték meg (Harris és Knight-

Bohnhoff, 1996). A nemi sztereotípiák hatására agresszívabbnak ítélik meg a fiú viselkedését a lányéhoz képest, aminek az alapja az lehet, hogy a fiúk körében a fizikai agresszió magasabb arányban fordul elő (Baron & Richardson, 1994; Eagly & Steffen, 1986). Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy különbséget a megítélésben nem a sztereotípiák, hanem az okozott kár mértéke befolyásolja. E szerint a női agresszor viselkedését a férfiéhoz képest enyhébbnek ítélik, mivel a nő által elkövetett agresszív tett kevésbé ártalmas (Harris, 1991; Stewart-Williams, 2002). Ezért is érdemes megvizsgálni, hogy miként alakul a megítélés, ha az okozott kár nem, csak az agresszor neme különbözik.

Az elkövető neme mellett a megítélés másik tényezője az észlelő neme, amely szintén befolyásolhatja az agresszív viselkedésre adott válaszokat (Harris, 1991; Stewart-Williams, 2002). Stewart-Williams (2002) szerint a férfiak elfogadhatóbbnak találják az agressziót a nőkhöz képest, mivel ugyanazt a viselkedést hajlamosak kevésbé agresszívnek tapasztalni az adott helyzetben, aminek az oka, hogy körükben gyakoribb az agresszió. Az eltérésekhez még hozzájárulhat az is, hogy a nők általában súlyosabbnak ítélik meg az agresszív viselkedést, mint a férfiak (Eagly & Steffen, 1986; Harris & Knight-Bohnhoff, 1996). A kutatások szerint viszont, ha hasonló mértékű agressziót észlelnek, akkor a viselkedés elfogadhatóságában nincs különbség a két nem között (Stewart-Williams, 2002).

Az elméleti áttekintésből látható, hogy az elkövető neme, az agresszió formája és az észlelő neme egyaránt hatással az agresszió megítélésére. Kutatásomban ennek a három tényezőnek a hatását együttesen vizsgálom.

- Első hipotézisem (H1), hogy a relációs agresszív viselkedést nemtől függetlenül nem fogják meglepőbbnek, kevésbé megfelelőnek, agresszívabbnak ítélni, de nagyobb valószínűséggel fogják az elkövetőt nőnek feltételezni (Card et al., 2008; Chandler et al., 2010; Giles & Heyman, 2005).
- Második hipotézisem (H2), hogy a fizikai agressziót agresszívabbnak fogják megítélni, ha férfi az elkövető, valamint inkább férfinak fogják feltételezni az elkövetőt (Eagly & Steffen, 1986; Harris, 1995; Harris & Knight-Bohnhoff, 1996).
- Harmadik hipotézisem (H3), hogy a férfi vizsgálati személyek elfogadhatóbbnak, kevésbé agresszívnek, illetve kevésbé meglepőnek fogják tartani az agresszió típusától függetlenül (Harris, 1991; Stewart-Williams, 2002).

MÓDSZEREK

RÉSZTVEVŐK

A kutatás résztvevőit kényelmi mintavétellel választottam ki, akiket közösségi médián, illetve a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész-és Társadalomtudományi

Kar hallgatói közül toboroztam. A vizsgálatban összesen 254 fő vett részt, akik közül 17 főnek a válaszait kizártam, mivel a vizsgált korosztályon kívül estek, végül 237 személy válasza került elemzésre, a nemek 50-50%-os eloszlást mutattak (N= 118 férfi; N=119 nő). A vizsgálati személyek 18-28 év közötti fiatal felnőttek voltak (M= 22,32; SD = 2,67). Miután a vizsgálati személyeket előzetesen tájékoztattam a vizsgálat menetéről és céljáról, jóváhagyták az informált beleegyezésről szóló nyilatkozatot. A vizsgálat során Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet által előírt etikai szabályoknak megfelelően jártam el.

VIZSGÁLATI ESZKÖZÖK

Észlelt agresszió nemi különbségei kérdőív. Vizsgálatomban Chandler és munkatársai (2010) kérdőívének magyarra fordított verzióját alkalmaztam (lásd 1. melléklet), amit kutatásukhoz hoztak létre az észlelt agresszió nemi különbségeinek vizsgálatára. A kérdőívben 2-2 szituáció a relációs és a fizikai agresszióval volt kapcsolatos, melyekben mindkét agresszió típusnál az egyik szituációban férfi, másikban nő volt az agresszor. A kérdőív többdimenziós, mivel szituációként 7 itemet tartalmazott, amik mind külön-külön változók voltak. Az egyik item az agresszióval való elfogadhatóságot mérte egy 1-4 terjedő Likert skálán (1 = Nagyon nem megfelelő; 2 = Nem megfelelő; 3 = Megfelelő; 4 = Nagyon megfelelő), másik itemnél az agresszív viselkedés által kiváltott meglepődés mértékét kellett megjelölniük a vizsgálati személyeknek (1 = Egyáltalán nem tartom meglepőnek, 2 = Nem tartom meglepőnek; 3 = Meglepőnek tartom; 4 = Nagyon meglepőnek tartom). A harmadik kérdésnél az általuk észlelt agresszivitás mértékét kellett megjelölniük (1 = Egyáltalán nem volt agresszív; 2 = Nem volt agresszív; 3 = Agresszív volt; 4 = Nagyon agresszív volt). A negyedik kérdésnél az agresszív viselkedés közvetlen környezetben bekövetkező valószínűségét kellett megjelölni (1 = Nagyon nem valószínű; 2 = Nem valószínű; 3 = Valószínű; 4 = Nagyon valószínű), az ötödik kérdésnél pedig a távolabbi környezetben bekövetkező valószínűségét (1 = Nagyon nem valószínű; 2 = Nem valószínű; 3 = Valószínű; 4 = Nagyon valószínű). A hatodik kérdésnél azt kellett meghatározni, hogy mekkora valószínűséggel avatkoznának be a szituációba (1 = Nagyon nem valószínű; 2 = Nem valószínű; 3 = Valószínű; 4 = Nagyon valószínű), a hetedik kérdésnél a szituációba való beavatkozással kapcsolatos egyetértést kellett értékelniük (1 = Egyáltalán nem; 2 = Nem; 3 = Igen; 4 = Egyértelműen igen). Chandler és munkatársai (2010) kérdőívét két szituációval egészítettem ki, melyek közül egy relációs, másik fizikai agresszióra vonatkozott. Ennél a két szituációnál nem derült ki az elkövető és az agresszió célpontjának a neme, a vizsgálati személyeknek kellett eldönteniük az agresszor nemét 3 lehetőség közül (1 = Nagyobb valószínűséggel lehetett férfi; 2 = Nagyobb valószínűséggel lehetett nő; 3 = Ugyanakkora eséllyel lehetett férfi és nő is) (Chandler et al., 2010).

VIZSGÁLAT LEÍRÁSA

A vizsgálatban használt kérdőívet a Google online kérdőív szerkesztőjébe vittem fel. Ezt a kérdőívet Google Űrlap formájában online tölthették ki a vizsgálati

személyek, aminek a kitöltése megközelítőleg 10 percet vett igénybe. Két szituációt kellett meghatározott szempontok alapján minden vizsgálati személynek értékelnie, az egyik szituáció fizikai agresszióval, másik relációs agresszióval volt kapcsolatos, ahol az agresszor neme nem derült ki, egy kérdés során nekik kellett eldönteniük az elkövető nemét. Ezt követően választaniuk kellett, hogy a BMW vagy a Volkswagen márkájú autót találják-e szimpatikusnak, a BMW és a Volkswagen választással kapcsolatos kérdés révén két független csoportot hoztam létre. Egyik csoportban 125 fő, másikban 112 fő volt. Választásuktól függően kaptak két-két szituációt, amiket szintén adott szempontok mentén kellett megítélniük, és a szituációk között csak az elkövető neme tett különbséget. Ezzel kívántam elérni, hogy a két csoportba véletlenszerűen kerüljenek a résztvevők, és a két kérdőív változatot körülbelül ugyanannyi vizsgálati személy töltse ki.

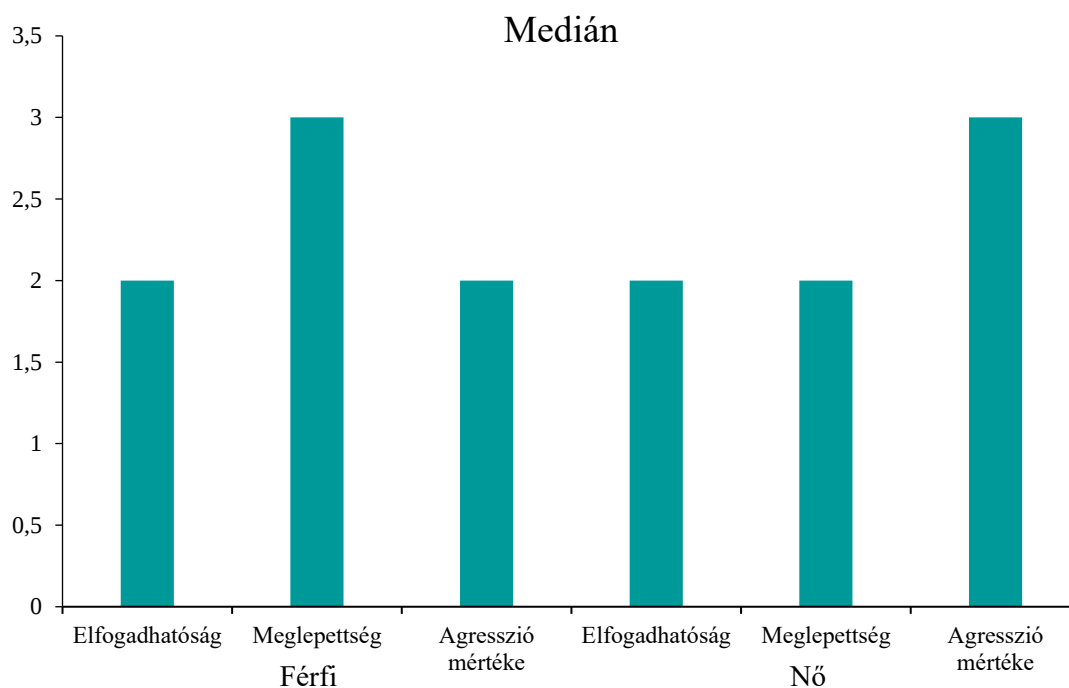
EREDMÉNYEK

NORMALITÁSTESZTELÉS

A hipotézistesztesztelés előtt megvizsgáltam, hogy a minta normál eloszlást mutat-e, ezért a mintanagysághoz illeszkedő próbát, Kolmogorov-Smirnov próbát alkalmaztam (lásd 2. melléklet). A változók nem mutattak normál eloszlást, ezért hipotéziseim tesztelésére nemparametrikus próbákat használtam. Két változó esetében, mivel nominális, 3 szinttel rendelkező változók voltak, egymintás Khí-négyzet próbát alkalmaztam.

AZ ÉSZLELT AGRESSZIÓ NEMI KÜLÖNBSÉGEI

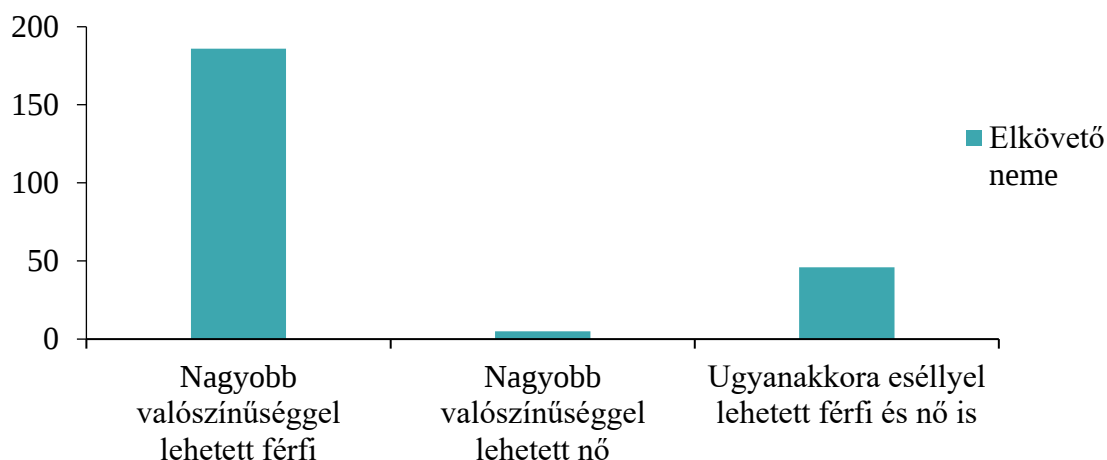
Kutatásom első kérdése volt, hogy az agresszor nemétől független-e a relációs agresszió megítélése. Hipotézisem (H1) szerint az elkövető neme nem fogja befolyásolni a szituáció értékelését az elfogadhatóság, meglepettség, illetve agresszió mértéke dimenzióiban, de nagyobb valószínűséggel fogják nőnek feltételezni az elkövetőt. Első hipotézisem tesztelésére Wilcoxon próbákat használtam, mivel ugyanazon két nem normál eloszlású függő változó mediánjait vettem össze, tehát az illesztett minták indokolták a próbát. A két csoport mediánjai hasonló nagyságúak voltak (lásd 1. ábra). Az Elfogadhatóság alszála esetében nem volt szignifikáns különbség ($T = 13834,00$, $Z = -0,26$, $p = 0,79$), ahogyan az Agresszió mértéke alszála esetében sem ($T = 13373,00$, $Z = -0,71$, $p = 0,48$). Egyedül a Meglepettség aldimenzióon volt szignifikáns különbség ($T = 10094,00$, $Z = -3,85$, $p < 0,001$).

1. ábra: Változók mediánja az agresszor nemére lebontva relációs agresszió esetén

Annak vizsgálatára, hogy melyik nemet tartják valószínűbb elkövetőnek, egymintás Khí-négyzet próbát alkalmaztam mivel nominális változó volt, ami 3 szinttel rendelkezett. A vizsgálati személyek 15,19%-a férfi, 30,38%-a nő, 54,43%-a szerint ugyanolyan eséllyel lehetett az elkövető nő és férfi is, tehát az utóbbi javára szignifikáns különbség volt a mérési szintek között ($\chi^2(2) = 55,67, p < 0,001$). Hipotézisem ezért csak részben nyert megerősítést.

Második hipotézisem (H2), hogy a fizikai agressziót agresszívabbnak fogják megítélni, ha férfi az elkövető, illetve nagyobb valószínűséggel fogják férfi neműnek feltételezni az elkövetőt. Ennek tesztelésére szintén Wilcoxon próbát alkalmaztam, mivel két illesztett mintától való, két ugyanazon nem normál eloszlású változó mediánjait vetettem össze. A két csoport mediánja hasonló volt- fizikai agresszió férfi elkövetővel medián 3, fizikai agresszió női elkövetővel medián 3 volt. Az Agresszió mértéke esetében nem volt szignifikáns különbség az elkövetők neme között ($T = 12375,00, Z = -1,69, p = 0,09$). Egymintás Khí-négyzet próbát alkalmaztam annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy melyik nemet tartják valószínűbb elkövetőnek, mivel 3 szintű nominális változó volt. A vizsgálati személyek 78,49%-a férfi, 2,10%-a nő, 19,41%-a szerint ugyanolyan eséllyel lehetett az elkövető nő és férfi is (lásd 2. ábra), tehát a férfiak javára szignifikáns különbség volt a mérési szintek között ($\chi^2(2) = 228,03, p < 0,001$). Hipotézisemet így csak részben támasztják alá az eredmények.

2. ábra: Elkövető neme fizikai agresszióban a vizsgálati személyek szerint

Harmadik hipotézisem (H3), hogy a férfiak kevésbé fogják elfogadhatónak, meglepőnek és agresszívnek észlelni a fizikai és relációs agressziót tartalmazó szituációkat. Ennek tesztelésére Mann-Whitney próbákat használtam, mivel két független csoport-férfi, nő-, által megadott válaszok mediánjait vetettem össze, amik nem normál eloszlású függő változók. Azért, hogy az agresszor neme se befolyásolja a vizsgálati személyek véleményét, azoknál a szituációknál való függő változókat vettem össze, ahol az elkövető neme nem derült ki. A két nemi csoportok mediánja hasonló volt (lásd 2. táblázat). Hipotézisem részben nyert megerősítést, mivel a változók többségénél nem volt szignifikáns különbség a csoportok között (lásd 3. táblázat), egyedül a fizikai agresszió Meglepettség és Agresszió mértéke dimenzióknál volt szignifikáns különbség.

	Medián	
	Férfi	Nő
Fizikai agresszió nem nélkül		
Elfogadhatóság	2	2
Meglepettség	2	2
Agresszió mértéke	3	3
Relációs agresszió nem nélkül		
Elfogadhatóság	1	1
Meglepettség	3	3
Agresszió mértéke	3	3

2. táblázat: Változók mediánja nemekre lebontva

	U	Z	p
Fizikai agresszió nem nélkül			
Elfogadhatóság	6446	-1,23	0,22
Meglepettség	5835	-2,44	0,02*
Agresszió mértéke	6017	2,55	0,01*
Relációs agresszió nem nélkül			
Elfogadhatóság	6536	1,05	0,33
Meglepettség	5968	2,16	0,55
Agresszió mértéke	6407	1,28	0,27

3. táblázat: Az észlelt agresszió nemi különbségei, Mann-Whitney próbák alapján a *-gal jelölt értékek esetében $p < 0,05$

MEGVITATÁS

Kutatásom célja annak vizsgálata volt, hogy az agresszió típusa, az agresszor neme, illetve a vizsgálati személy neme befolyásolja-e agresszív szituáció megítélését. Chandler és munkatársai (2010) kutatásában használt kérdőív általam magyarra fordított verzióját alkalmaztam vizsgálatomban, így a kérdőív alkalmazhatósága is kérdésem volt. Ehhez a kérdőívhez hozzátettem két szituációt, ahol nem jelöltem az elkövető nemét, így az agresszor nemének hatását a szituációk értékelésére szintén néztem.

Eredményeim alapján feltehetően nem befolyásolja az elkövető neme az elfogadhatóság és agresszió terén a relációs agresszió megítélését, egyedül a meglepettség esetében, valamint ugyanakkorra valószínűnek tartják, hogy nő volt az agresszor, mint férfi. Ez összhangban van Chandler és munkatársai (2010) vizsgálatával, ahol szintén nem gyakorolt befolyást a nem a relációs agresszió elfogadhatóságának és agresszivitásának megítélésében. Erre magyarázat lehet a szociális szankció elmélete (Richardson & Green, 1999), mely szerint a férfiak a felnőttkor elérésével az agresszió kifinomultabb, indirektebb formáit kezdik el használni, mert az agresszió direkt kifejezése során elutasításra számíthatnak a társadalomtól, mivel az agresszió nyílt formái kevésbé tolerálhatóak.

Ehhez társulhat az a tényező is, hogy az életkor előrehaladtával a férfiak egyre tudatosabbak szociálisan, ügyelnek arra, hogy mit gondol róluk a társas közeg. Ezt Harris és Knight-Bohnhoff (1996) igazolják kutatásukban, ahol megállapították, hogy az életkor előrehaladtával egyre negatívabban ítélték meg az agresszív viselkedést. Kutatásomban fiatal felnőttek vettek részt, amikor a két nem már hasonló mértékben használja a relációs agressziót, emiatt ugyanolyan gyakorisággal tapasztalhatják a relációs agresszió alkalmazását férfitól és nőtől, ezért nem különbözhet a relációs agresszió megítélése agresszor nemétől függően.

Az eredmények így cáfolják azt a fiatal korban kialakuló nemi sémát, hogy a nőkre inkább jellemző a relációs agresszió (Giles & Heyman, 2005). Ennek oka feltehetően, hogy az életkor előrehaladtával egyre több a nemi sztereotípiával inkonzisztens információval találkozunk, ezért nem gyakorol hatást az elkövető neme a relációs agresszió megítélésére (Smith et al., 2016). Ez érdekes annak ismeretében, hogy kultúrától függetlenül a relációs agresszió inkább a nőket jellemzi (Burbank, 1987), amit Österman és munkatársai (1998) kutatása is igazolt, ahol olasz, lengyel, izraeli és finn lány gyermekeknél jutottak arra a következtetésre, hogy a lányok többet használják az indirekt agressziót konfliktusaik megoldására. Árnyalja a képet Haines és munkatársai (2016) is, akik azt állapították meg, hogy 1983-tól 2014-ig, 30 év alatt nem változtak az alapvető nemi sztereotípiák arról, hogy a férfiak és a nők milyen területen különböznek annak ellenére, hogy mindkét nem esetében nem hagyományos területeken való részvételükkel kapcsolatos elfogadottság növekedett. A vizsgálat szerint a nemi sztereotípiák tartósak. Erre lehetséges magyarázat lehet az, hogy a fiatal felnőttek jobban képesek a sztereotípiákat gátolni az idősebb korosztályhoz képest (Radvansky et al., 2010), mivel az életkor előrehaladtával a gátló funkció hanyatlal. Ebből következhet, hogy az idősek kevésbé képesek tudják legátolni az akaratlan gondolataikat, így nem tudnak tartósan figyelni, a hiányzó részeket pedig sémákkal, sztereotípiával töltik ki.

A nemi sztereotípiák meglétére egyedül a Meglepettség dimenzió kapott eredmények utalnak, mivel ott a férfiak esetében meglepőbbnek gondolták a relációs agressziót a nőkhöz képest. Elképzelhető, hogy a férfiaktól kevésbé megszokott a relációs agresszió, mivel az nem egyezik a társas szerepükkel kapcsolatos normákkal (Eagly & Steffen, 1986). A férfiaktól inkább a fizikai agressziót várjuk el, mivel az agresszió bizonyos szintje tőlük elfogadott, mert a férfi nemi szerep részének tartjuk (Kozma & Kocsor, 2018). Vizsgálatom alapján is feltételezhető, hogy mindkét nemre hasonló mértékben jellemző a relációs agresszió, de megállapítható triviális különbség, amit alátámaszt Card és munkatársai (2008) metaanalízise, ahol minimális különbséget találtak a relációs agresszió terén a két nem között.

Az előzetes elvárásokkal ellentétben kutatásom alapján feltételezhető, hogy a fizikai agresszió esetében sem befolyásolja az elkövető neme az agresszív viselkedés megítélését, mivel nem volt különbség az Agresszivitás mértéke dimenzióban. Ezt megerősíti Stewart-Williams (2002) vizsgálata is, ahol szintén nem gyakorolt hatást az elkövető neme az agresszió észlelésére, illetve attribúciójára. Stewart-Williams (2002) szerint ez arra utalhat, hogy a fiatal korosztálynak nincsenek erős tradicionális nemi sztereotípiáik, amik befolyásolnák észlelésüket. A képet árnyalják azok a vizsgálatok, amik rávilágítanak arra, hogy az alapvető nemi sztereotípiák továbbra is jelen vannak és hatást gyakorolhatnak az egyén észlelésére (Haines et al., 2016). Ugyanakkor a fiatalok ellenállóbbnak bizonyulhatnak a sztereotípiákkal szemben, mivel azokat jobban képesek legátolni az idősebb korosztályhoz képest (Radvansky et al., 2010).

Ennek ellenére kutatásomban a vizsgálati személyek nagyobb valószínűséggel feltételezték a fizikai agresszió esetében az agresszort férfinak. Ez

összhangban van a szociális szankció elmélettel, ami szerint a férfiak által kimutatott fizikai agressziót inkább tolerálja a társadalom a nőkhez képest, mivel a nők esetében nemi szerepükkel összeegyeztethetetlen (Richardson & Green, 1999), ezért a nőkre kevésbé jellemző a direkt és a fizikai agresszió. Az eredményeket megerősíti a fenyegetettség elmélet, amely szerint a férfiak hajlamosabbak az ingereket fenyegetésnek észlelni és agresszívan reagálni rájuk (Richardson et al., 1986; Richardson & Green, 1999; Taylor & Epstein, 1967). Kulturális szempontból is nézve a férfiak több fizikai agressziót követnek el (Fry, 1998), ami szintén alátámasztja kutatásomat. Ramírez és munkatársai (2001) spanyol és japán hallgatók között megállapította, hogy bár a japánok több fizikai agresszióról számoltak be, a férfi hallgatókat inkább jellemezte a fizikai agresszió, ami alapján kulturális különbségek mellett is megfigyelhető a nemi különbség a férfiak javára. Ez alapján feltételezhető, hogy többször tapasztalható a hétköznapi életben fizikai agresszió esetében, hogy férfi az elkövető, ami okozhatja kutatásom eredményeit, de a fizikai agresszió megítélését már nem befolyásolja a nem.

Érdekes, hogy a fizikai agresszió elkövetőjét férfihoz társították, miközben az Agresszió mértéke dimenzióban nem volt nemi különbség. Utóbbi ellentétben van Harris és Knight-Bohnhoff (1996) eredményével, ahol a fizikai agresszió esetében a férfi elkövető viselkedését agresszívnak ítélték meg. Az ellentmondás oka feltehetően, hogy az Agresszió mértékét kevésbé befolyásolja a nemi sztereotípiák, különösen, ha a két hasonló mértékűnek észleli az agressziót (Stewart-Williams, 2002), míg az elkövető nemének meghatározása során inkább megfigyelhető a hatása.

Kutatásom szerint feltételezhetően a vizsgálati személyek neme nem befolyásolja a relációs agresszió megítélését az Elfogadhatóság, Meglepettség, Agresszió mértéke terén, de a fizikai agressziónál a férfiak már kevésbé ítélték meglepőnek és agresszívnak a viselkedést. Hasonló megállapításra jutottak a fizikai agresszió esetében Harris és Knight-Bohnhoff (1996), akik kimutatták, hogy a férfiak elfogadhatóbbnak tartják a fizikai, illetve a relációs agressziót. Ennek hátterében az állhat, hogy a nők kevesebb, de szorosabb baráti kapcsolattal rendelkeznek (Card et al., 2008), emiatt a relációs agresszió negatívabb hatást tud gyakorolni náluk, mivel az agresszió célpontja ezek a kapcsolatok, ezért agresszívnak ítélik meg ezeket a szituációkat (Eagly & Steffen, 1986).

A relációs agresszió esetében ez már ellentétben van vizsgálatom eredményeivel, mivel ennél az agresszió típusnál kutatásomban nem mutattam ki különbséget a kitöltők neme között. Az ellentmondás egyik oka lehet a vizsgálatokban alkalmazott tesztek, mert, annak ellenére, hogy mindkét kutatás során szituációkat kellett értékelni, lehetséges, hogy a két kérdőív itemjei eltérő módon mérnek (Harris & Knight-Bohnhoff, 1996). Ez szintén magyarázhatja azt, hogy kutatásomban a fizikai agressziónál az Elfogadhatóság változónál nem mutatkozott különbség a nemek között. A kapott eredményekre szintén magyarázat lehet, hogy a fizikai agresszió gyakrabban fordul elő a férfiaknál, aminek az oka a fenyegetettség elmélet szerint, hogy a férfiak hajlamosabbak az ingereket fenyegetésnek észlelni és agresszívan reagálni rájuk (Richardson et al., 1986; Richardson & Green, 1999; Taylor & Epstein, 1967). A relációs agresszió viszont

hasonló arányban fordul elő a fiatal felnőttek között (Richardson & Green, 1999), ezért nincs feltételezhetően eltérés.

Az ellentmondásokat magyarázhatja az a faktor is, ha a két nem által észlelt agresszió mértéke hasonló, akkor nincsen különbség az agresszió megítélése esetében (Stewart-Williams, 2002). Ezt igazolta Stewart-Williams (2002), aki szintén nem talált különbséget, ha az észlelt agresszió mértéke ugyanolyan mértékű volt a két nem között. Ez összhangban van kutatásom eredményeivel, mivel a kitöltők hasonló mértékűnek észlelték az agressziót a relációs agresszió esetében, de a fizikai agressziót a nők agresszívabbnak észlelték, ami már okozhatta, hogy meglepőbbnek ítélték. Ezenfelül nyitott a kérdés, hogy mi okozhatja az ellentmondásokat, ezért a téma további kutatásokat igényel.

Kutatásom egyik limitációja a kérdőív. A résztvevők közül többen is visszajelzést adtak arra vonatkozóan, hogy az ingeranyag nem volt következetes, ami feltehetően a fordítás hibája. Másik észrevétel, hogy a szituációk pontos értékeléséhez a történet további részleteire lett volna szükségük, mivel befolyásolhatja, hogy a relációs, illetve fizikai agresszió kik előtt, ismeretlenek vagy ismerősök között történik. Ez nehezíthette a szituációk értelmezését, így az értékelést is torzíthatta.

Kutatásom során nem vizsgáltam az áldozat nemének hatását az agresszió értékelésére. A szakirodalom szerint az áldozat neme is befolyásoló tényező lehet (Stewart-Williams, 2002), ezért érdemes lenne megvizsgálni, hogy az áldozat nemének változtatásával milyen eredményeket kapunk. Ehhez alkalmas lenne a Chandler és munkatársai (2010) kérdőívének magyarra adaptált verziója, amin az észrevételeket is figyelembe véve, 8 szituációt kellene a vizsgálati személyeknek értékelniük, ahol az áldozat nemét is változtatjuk. Arra is érdemes lehet kitérni, hogy a nemi szereppel való azonosulás miképpen befolyásolja a vizsgálati személyek véleményét. Ennek a kérdésnek megválaszolására a kutatásomban használt kérdőívben elért eredményeket vetném össze a Bem-féle Nemi Szerep kérdőívvel (Bem, 1974), illetve a Multikulturális Maszkulin Ideológia Skálával (Kozma & Kocsor, 2018).

Összefoglalva, kutatásom alapján feltételezhető, hogy a relációs agresszió észlelését nem befolyásolja az agresszor neme Elfogadhatóság, Meglepettség, Agresszió mértéke esetében, ahogyan abban sem, hogy melyik nemnek tulajdonítják a relációs agressziót. Ez alapján feltehető, hogy a nemi sztereotípiák nem gyakorol hatást a relációs agresszió észlelésére. A fizikai agresszió esetében ellentmondásosak az eredmények- az elkövetőt hajlamosabbak férfinek feltételezni, aminek lehetséges oka a nemi sztereotípiák, de az agresszió mértéke esetében már nincs nemi különbség. Szintén nem befolyásolta az eredményeket agresszió megítélésében a kitöltő neme- egyedül a fizikai agresszió Meglepettség és Agresszió mértéke változóinál.

Kutatásom erőssége, hogy a kérdések megválaszolására egy általam adaptált kérdőívet használtam, aminek kiderültek erősségei és gyengeségei. Ebből tanulva, módosításokat alkalmazva érdemes lenne a jövőben validálni Chandler és munkatársai (2010) kérdőívét. Másfelől vizsgálatom rámutat arra,

hogy a nemi sztereotípa hatást gyakorolhat észlelésünkre, ami meghatározott mutatók esetében mutatható ki. Ez rávilágít a nemi sztereotípa és az agresszió differenciált kapcsolatára.

IRODALOMJEGYZÉK

- Archer, J. 2004. „Sex Differences in Aggression in Real-World Settings: A Meta-Analytic Review.” *Review of General Psychology* 8(4), 291–322.
- Archer, J., and Coyne, S. M. (2005). An integrated review of indirect, relational, and social aggression. *Personality and Social Psychology Review*, 9, 212–230.
- Barlett, C. P., & Anderson, C. A. (2012). Direct and indirect relations between the Big 5 personality traits and aggressive and violent behavior. *Personality and Individual Differences*, 52, 870–875.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2012.01.029>
- Baron, R. A. (1977). *Human aggression*. Plenum Press.
- Baron R., & Richardson D. (1994). *Human aggression*. Plenum.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 42(2), 155–162.
- Berkowitz, L. (1964). Aggressive cues in aggressive behavior and hostility catharsis. *Psychological Review*, 71, 104–122.
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., & Valentine, J. (2006). Personality and aggressive behavior under provoking and neutral conditions: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 132(5), 751–777. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.5.751>
- Biddle, B. J. (1979). *Role theory: Expectancies, identities, and behaviors*. Academic Press.
- Björkqvist, K. (1994). Sex differences in physical, verbal, and indirect aggression: A review of recent research. *Sex Roles* 30, 177–188.
<https://doi.org/10.1007/BF01420988>
- Björkqvist, K. (2018). Gender differences in aggression. *Current Opinion in Psychology*, 19, 39–42. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.030>
- Bodenhausen, G. V. (1988). Stereotypic biases in social decision making and memory: Testing process models of stereotype use. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(5), 726–737. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.55.5.726>
- Burbank, V. K. (1987). Female aggression in cross-cultural perspective. *Behavior Science Research*, 21(1–4), 70–100. <https://doi.org/10.1177/106939718702100103>
- Buss, A. H. (1961). *The Psychology of Aggression*. Wiley.
- Buss, A. H. (1963). Physical aggression in relation to different frustrations. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67, 1–7.
<https://doi.org/10.1037/h0040505>
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Human aggression in evolutionary psychological perspective. *Clinical Psychology Review*, 17(6), 605–619.

- [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(97\)00037-8](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(97)00037-8)
- Card, N. A., Stucky, B. D., Sawalani, G. M., & Little, T. D. (2008). Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: a meta-analytic review of gender differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child Development*, 79(5), 1185–1229. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01184.x>
- Chandler, B., Gibson, M., Lund, T., & Pixton M. (2010). Perceived Aggression of Gender. *Intuition: The BYU Undergraduate Journal of Psychology* 6(1). <https://scholarsarchive.byu.edu/intuition/vol6/iss1/8>
- Cialdini, R. B., & Trost, M. R. (1998). Social influence: Social norms, conformity, and compliance. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.). *The Handbook of Social Psychology* (4th ed., pp. 151-192). McGraw-Hill.
- Crick, N. R., and Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710-722.
- Deutsch, M., & Gerard, H. B. (1955). A study of normative and informational social influences upon individual judgment. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51(3), 629–636. <https://doi.org/10.1037/h0046408>
- Eagly, A., W. Wood & A. Diekmann (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal.” In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.) *The Developmental Social Psychology of Gender*. (pp. 123–174.). Erlbaum.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Addison-Wesley.
- Fiske, S. T. (2006). *Társas alapmotívumok*. Osiris Kiadó.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1991). *Social Cognition* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Fry, D.P. (1998). Anthropological perspectives on aggression: Sex differences and cultural variation. *Aggressive Behavior*, 24, 81-95.
- García-Sancho, E., Dhont, K., Salguero, J. M., & Fernández-Berrocal, P. (2017). The personality basis of aggression: The mediating role of anger and the moderating role of emotional intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 58, 333– 340.
- Giles, J. W., & Heyman, G. D. (2005). Young children’s beliefs about the relationship between gender and aggressive behavior. *Child Development*, 76, 107 – 121.
- Haines, E. L., Deaux, K., & Lofaro, N. (2016). The times they are a-changing ... or are they not? A comparison of gender stereotypes, 1983–2014. *Psychology of Women Quarterly*, 40(3), 353–363. <https://doi.org/10.1177/0361684316634081>
- Harris, M. B. (1991). Effects of sex of aggressor, sex of target, and relationship on evaluations of physical aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 6, 174–186.
- Harris, M. B. (1993). The evolution of human gender hierarchies: A trial formulation. In B. D. Miller (Ed.) *Sex and gender hierarchies* (pp. 57-79). Cambridge University Press.
- Harris, M. B. (1995). Ethnicity, gender, and evaluations of aggression. *Aggressive Behavior*, 21(5), 343-357. [https://doi.org/10.1002/1098-2337\(1995\)21:5<343::AID-AB2480210504>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/1098-2337(1995)21:5<343::AID-AB2480210504>3.0.CO;2-S)
- Harris, M. B., & Knight-Bohnhoff, K. (1996). Gender and aggression: I. Perceptions

- of aggression. *Sex Roles: A Journal of Research*, 35(1-2), 1–26. <https://doi.org/10.1007/BF01548172>
- Ingram G. P. (2014). From hitting to tattling to gossip: an evolutionary rationale for the development of indirect aggression. *Evolutionary Psychology: An International Journal of Evolutionary Approaches to Psychology and Behavior*, 12(2), 343–363.
- Jiang, X., Li, X., Dong, X., & Wang, L. (2022). How the Big Five personality traits related to aggression from perspectives of the benign and malicious envy. *BMC Psychology*, 10(1), 203. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00906-5>
- Lagerspetz, K. M. J., Bj/Srkqvist, K., & Peltonen, T. (1988). Is indirect aggression typical of females? Gender differences in aggressiveness in 11-12-year-old children. *Aggressive Behavior*, 14, 303–315.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T., Jr. (1999). A Five-factor theory of personality. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and Research* (2nd edn, pp. 139–153). Guilford Press.
- Murdock, G. P., & Provost, C. (1973). Factors in the division of labor by sex: A cross-cultural analysis. *Ethnology*, 13, 203–225.
- Österman, K., Björkqvist, K., Lagerspetz, K. M. J., Kaukiainen, A., Landau, S. F., Frączek, A., & Caprara, G. V. (1998). Cross-cultural evidence of female indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 24(1), 1–8. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1998\)24:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-R](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1998)24:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-R)
- Radvansky, G. A., Copeland, D. E., & von Hippel, W. (2010). Stereotype Activation, Inhibition, and Aging. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46(1), 51–60. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2009.09.010>
- Ramírez, J. M., Fujihara, T., & van Goozen, S. (2001). Cultural and gender differences in anger and aggression: a comparison between Japanese, Dutch, and Spanish students. *The Journal of Social Psychology*, 141(1), 119–121. <https://doi.org/10.1080/00224540109600528>
- Richardson, D. R., Vandenberg, R., & Humphries, S. (1986). Effect of power to harm on retaliative aggression among males and females. *Journal of Research in Personality*, 20, 402–419.
- Richardson, D. R., & Green, L. R. (1999). Social sanction and threat explanations of gender effects on direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 25(6), 425–434. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1999\)25:6<425::AID-AB3>3.0.CO;2-W](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1999)25:6<425::AID-AB3>3.0.CO;2-W)
- Richardson, D. S., & Hammock, G. S. (2007). Social context of human aggression: Are we paying too much attention to gender? *Aggression and Violent Behavior*, 12(4), 417–426. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.11.001>
- Rojahn, K., & Pettigrew, T. F. (1992). Memory for schema-relevant information: a meta-analytic resolution. *The British Journal of Social Psychology*, 31 (Pt 2), 81–109. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1992.tb00958.x>
- Sarbin, T. R., & Allen, V. L. (1968). Role theory. In G. Lindzey & E. Aronson (Eds.). *Handbook of social psychology* (2nd ed., Vol. 1, pp. 488–567). Addison-Wesley.
- Schützwohl, A. (1998). Surprise and schema strength. *Journal of Experimental*

- Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 24(5), 1182–1199. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.24.5.1182>
- Smith, E. R., Mackie, D. M., & Claypool H. M. (2016). *Szociálpszichológia*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Staines, G. L., & Libby, P. L. (1986). Men and women in role relationships. In R. D. Ashmore & F. K. Del Boca (Eds.). *The social psychology of female-male relations: A critical analysis of central concepts* (pp. 211-258). Academic Press.
- Stewart-Williams, S. (2002). Gender, the perception of aggression, and the overestimation of gender bias. *Sex Roles: A Journal of Research*, 46(5-6), 177–189. <https://doi.org/10.1023/A:1019665803317>
- Taylor, S. P., & Epstein, S. (1967). Aggression as a function of the interaction of the sex of the aggressor and the sex of the victim. *Journal of Personality*, 35(3), 474–485. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1967.tb01441.x>

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET. KUTATÁSBAN HASZNÁLT KÉRDÉSEK, ILLETVE AZ ÉSZLELT AGRESSZIÓ MÉRÉSÉRE LÉTREHOZOTT KÉRDŐÍV

Demográfiai adatok

Nem:

nő

férfi

Életkor (számmal add meg kérlek):
(rövid szöveges válasz)

Lakóhelye:

főváros

megyeszékhely

város

község

falu

tanya

Legmagasabb iskolai végzettsége

általános iskola

szakközépiskola

gimnázium

felsőoktatási szakképzés

alapképzés

mesterképzés

posztgraduális

Foglalkozása

vezető

köztisztviselő

vállalkozó

alkalmazott

tanuló, diák

háztartásbeli

munkanélküli

Családi állapota

Egyedülálló

Párkapcsolatban

Élettársi kapcsolatban
Házas

Első szituáció

Egy személy egy szórakozóhelyen van a barátjával. A pultnál várják az italukat. Egy harmadik személy- aki tudja, hogy a pultnál álló személyek egy párt alkotnak -, odamegy a párhoz, átöleli az egyik személyt és arra kéri, hogy hagyja el a szórakozóhelyet vele. A pár másik tagja erre odamegy a harmadik személyhez és a földre löki őt.

1.Mennyire volt megfelelő a megbántott személy viselkedése (aki földre lökte a másikat)?

- 1.Nagyon nem megfelelő
2. Nem megfelelő
3. Megfelelő
4. Nagyon megfelelő

2. Mennyire tartod meglepőnek a megbántott fél viselkedését (aki földre lökte a másikat)?

1. Egyáltalán nem tartom meglepőnek
- 2.Nem tartom meglepőnek
- 3.Meglepőnek tartom
- 4.Nagyon meglepőnek tartom

3.Mennyire volt agresszív a megbántott személy viselkedése (aki földre lökte a másikat)?

1. Nagyon nem volt agresszív
2. Nem volt agresszív
3. Agresszív volt
4. Nagyon agresszív volt

4. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (földre lökte a másikat) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (földre lökte a másikat) bekövetkezhet valahol?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

6.Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- 1.Egyáltalán nem
- 2.Nem
- 3.Igen
- 4.Egyértelműen igen

8. Mit gondolsz, milyen nemű lehetett a megbántott személy (aki földre lökte a másikat)?

1. Nagyobb valószínűséggel lehetett férfi
- 2.Nagyobb valószínűséggel lehetett nő
- 3.Ugyanakkora eséllyel lehetett férfi és nő is

Második szituáció

Egy személy egy szórakozóhelyen van a barátjával. A pultnál várják az italukat. Egy harmadik személy- aki tudja, hogy a pultnál álló személyek egy párt alkotnak -, odamegy a párhoz, átöleli az egyik személyt és arra kéri, hogy hagyja el a szórakozóhelyet vele. A pár második tagja, hogy bosszút álljon a harmadik személyen ezért a tettéért-, elmondja mindenkinek a szórakozóhelyen, hogy ennek a személynek komoly drog problémái vannak.

1.Mennyire volt megfelelő a megbántott személy viselkedése (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak)?

- 1.Nagyon nem megfelelő
2. Nem megfelelő
3. Megfelelő
4. Nagyon megfelelő

2. Mennyire tartod meglepőnek a megbántott fél viselkedését (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak)?

1. Egyáltalán nem tartom meglepőnek
- 2.Nem tartom meglepőnek
- 3.Meglepőnek tartom
- 4.Nagyon meglepőnek tartom

3.Mennyire volt agresszív a megbántott személy viselkedése (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak)?

1. Nagyon nem volt agresszív
2. Nem volt agresszív

- 3. Agresszív volt
- 4. Nagyon agresszív volt

4. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak) bekövetkezhet valahol?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

6.Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- 1.Egyáltalán nem
- 2.Nem
- 3.Igen
- 4.Egyértelműen igen

8. Mit gondolsz, milyen nemű lehetett a megbántott személy (elmondta másoknak, hogy a harmadik személynek drogproblémái vannak)?

- 1. Nagyobb valószínűséggel lehetett férfi
- 2.Nagyobb valószínűséggel lehetett nő
- 3.Ugyanakkora eséllyel lehetett férfi és nő is

Ezután kérdés:

Melyik autómárka a szimpatikusabb?

Mercedes-> Ha ezt választja: ugrás a 3. és 4. szituációra

BMW-> Ha ezt választja: ugrás a 5. és 6. szituációra

Harmadik szituáció

Zita barátjával, Tomival együtt várnak a kávéjukra egy kávézóban. Nóri, aki évfolyamtársuk, szintén a kávézóban van. Odamegy hozzájuk, és felveti Tominak,

hogy több időt is tölthetnének együtt, emellett Nóri rá is kacsint Tomira. Erre válaszul Zita felpofozza Nórit.

1.Mennyire volt megfelelő Zita viselkedése (aki arcon ütötte Nórit)?

- 1.Egyáltalán nem megfelelő
2. Nem megfelelő
3. Megfelelő
4. Nagyon megfelelő

2. Mennyire tartod meglepőnek Zita viselkedését (aki arcon ütötte Nórit)?

1. Egyáltalán nem tartom meglepőnek
- 2.Nem tartom meglepőnek
- 3.Meglepőnek tartom
- 4.Nagyon meglepőnek tartom

3.Mennyire volt agresszív Zita viselkedése (aki arcon ütötte Nórit)?

1. Egyáltalán nem volt agresszív
2. Nem volt agresszív
3. Agresszív volt
4. Nagyon agresszív volt

4.Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Nóri arcon ütése) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Nóri arcon ütése) bekövetkezhet valahol?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

6.Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- 1.Egyáltalán nem
- 2.Nem
- 3.Igen

4. Egyértelműen igen

Negyedik szituáció

Tomi a tanteremben ül barátnője, Zita mellett. Dani, akinek tetszik Zita, odaül Zita mellé és megérinti, megsimogatja a combját. Tomi válaszul erre az órák közötti szünetekben azt terjeszti Daniról, hogy több lány osztálytársukkal is lefeküdt.

1.Mennyire volt megfelelő Tomi viselkedése (elmondta másoknak, hogy Dani több lánnyal is lefeküdt)?

- 1.Egyáltalán nem megfelelő
2. Nem megfelelő
3. Megfelelő
4. Nagyon megfelelő

2.Mennyire tartod meglepőnek Tomi viselkedését (elmondta másoknak, hogy Dani több lánnyal is lefeküdt)?

1. Egyáltalán nem tartom meglepőnek
- 2.Nem tartom meglepőnek
- 3.Meglepőnek tartom
- 4.Nagyon meglepőnek tartom

3.Mennyire volt agresszív Tomi viselkedése (elmondta másoknak, hogy Dani több lánnyal is lefeküdt)?

1. Egyáltalán nem volt agresszív
2. Nem volt agresszív
3. Agresszív volt
4. Nagyon agresszív volt

4.Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Tomi elmondta másoknak, hogy Dani több lánnyal is lefeküdt) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Tomi elmondta másoknak, hogy Dani több lánnyal is lefeküdt) bekövetkezhet valahol?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

6.Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű
- 4.Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- 1.Egyáltalán nem
- 2.Nem
- 3.Igen
- 4.Egyértelműen igen

Ötödik szituáció

Zita a tanteremben ül barátja, Tomi mellett. Nóri, akinek tetszik Tomi, odaül Tomi mellé és megérinti a kezét és úgy helyezkedik, hogy összeérjen a combjuk. Zita válaszul erre az órák közötti szünetekben azt terjeszti Nóriről, hogy két személlyel is kavar.

1.Mennyire volt megfelelő Zita viselkedése (elmondta másoknak, hogy Nóri több személlyel is kavar)?

- 1.Egyáltalán nem megfelelő
2. Nem megfelelő
3. Megfelelő
4. Nagyon megfelelő

2.Mennyire tartod meglepőnek Zita viselkedését (elmondta másoknak, hogy Nóri több személlyel is kavar)?

1. Egyáltalán nem tartom meglepőnek
- 2.Nem tartom meglepőnek
- 3.Meglepőnek tartom
- 4.Nagyon meglepőnek tartom

3.Mennyire volt agresszív Zita viselkedése (elmondta másoknak, hogy Nóri több személlyel is kavar)?

1. Egyáltalán nem volt agresszív
2. Nem volt agresszív
3. Agresszív volt
4. Nagyon agresszív volt

4.Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Zita elmondta másoknak, hogy Nóri több személlyel is kavar) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- 1.Nagyon nem valószínű
- 2.Nem valószínű
- 3.Valószínű

4. Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Zita elmondta másoknak, hogy Nóri több személlyel is kavart) bekövetkezhet valahol?

- 1. Nagyon nem valószínű
- 2. Nem valószínű
- 3. Valószínű
- 4. Nagyon valószínű

6. Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1. Nagyon nem valószínű
- 2. Nem valószínű
- 3. Valószínű
- 4. Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- 1. Egyáltalán nem
- 2. Nem
- 3. Igen
- 4. Egyértelműen igen

Hatodik szituáció

Tomi a barátnőjével, Zitával együtt várnak a kávéjukra egy kávézóban. Dani, aki évfolyamtársuk, szintén a kávézóban van. Odamegy hozzájuk, és tesz Zitának megjegyzést tesz arról, hogy több időt is tölthetnének együtt, emellett Dani még rá is kacsint Zitára. Erre válaszul Tomi mellkason üti Danit.

1. Mennyire volt megfelelő Tomi viselkedése (aki mellbe lökte Danit)?

Egyáltalán nem megfelelő

Nem megfelelő

Megfelelő

Nagyon megfelelő

2. Mennyire tartod meglepőnek Tomi viselkedését (aki mellbe lökte Danit)?

Egyáltalán nem tartom meglepőnek

Nem tartom meglepőnek

Meglepőnek tartom

Nagyon meglepőnek tartom

3. Mennyire volt agresszív Tomi viselkedése (aki mellbe lökte Danit)?

Egyáltalán nem volt agresszív

Nem volt agresszív

Agresszív volt

Nagyon agresszív volt

4. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Dani mellbe lökése) bekövetkezhet közvetlen környezetben?

- Nagyon nem valószínű
- Nem valószínű
- Valószínű
- Nagyon valószínű

5. Mennyire tartod valószínűnek, hogy a szituációban látott agresszív viselkedés (Dani mellbe lökése) bekövetkezhet valahol?

- Nagyon nem valószínű
- Nem valószínű
- Valószínű
- Nagyon valószínű

6. Mekkora valószínűséggel avatkoznál be a szituációba?

- 1. Nagyon nem valószínű
- 2. Nem valószínű
- 3. Valószínű
- 4. Nagyon valószínű

7. Az embereknek be kéne avatkozniuk ebbe a szituációba?

- Egyáltalán nem
- Nem
- Igen
- Egyértelműen igen

2. melléklet. Normalitási teszt eredményei

	<i>D</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Fizikai agresszió nem nélkül			
Elfogadhatóság	0,29	237	< 0,001***
Meglepettség	0,27	237	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,401	237	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,28	237	< 0,001***
	<i>D</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Valószínűség távol	0,32	237	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,33	237	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,27	237	< 0,001***
Elkövető neme	0,48	237	< 0,001***
Relációs agresszió nem nélkül			
Elfogadhatóság	0,35	237	< 0,001***
Meglepettség	0,26	237	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,29	237	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,24	237	< 0,001***

Valószínűség távol	0,28	237	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,24	237	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,41	237	< 0,001***
Elkövető neme	0,34	237	< 0,001***
Fizikai agresszió női elkövetővel			
Elfogadhatóság	0,35	125	< 0,001***
Meglepettség	0,29	125	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,37	125	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,22	125	< 0,001***
Valószínűség távol	0,40	125	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,30	125	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,39	125	< 0,001***
Fizikai agresszió férfi elkövetővel			
Elfogadhatóság	0,28	112	< 0,001***
Meglepettség	0,27	112	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,37	112	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,23	112	< 0,001***
Valószínűség távol	0,29	112	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,30	112	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,34	112	< 0,001***
Relációs agresszió női elkövetővel			
Elfogadhatóság	0,35	112	< 0,001***
Meglepettség	0,29	112	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,36	112	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,22	112	< 0,001***
Valószínűség távol	0,40	112	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,30	112	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,39	112	< 0,001***
Relációs agresszió férfi elkövetővel			
Elfogadhatóság	0,29	125	< 0,001***
Meglepettség	0,21	125	< 0,001***
Agresszió mértéke	0,24	125	< 0,001***
Valószínűség közelben	0,22	125	< 0,001***
Valószínűség távol	0,27	125	< 0,001***
	<i>D</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Beavatkozás valószínűsége a személytől	0,25	125	< 0,001***
Beavatkozás valószínűsége másoktól	0,41	125	< 0,001***

Megjegyzés *** $p < 0,001$